

IJTIMOIIY TARMOQLARNING YOSHLAR SIYOSIIY BILIMLARIGA TA'SIRI

Narimanov Qahramon Gulyamdjanovich

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti v.b. dotsenti,

falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD

O'zbekistonda ijtimoiy tarmoqlar va yoshlarning ruhiy salomatligi o'rtasidagi munosabatlar zamonaviy jamiyatda katta ahamiyatga ega. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylangan bo'lsa-da, ularning ruhiy salomatligiga jiddiy tahdid solayotgan muammolardan biri sifatida o'rganiladi. Ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy ta'siri to'g'risida gapirganda, ma'lumot va bilim manbayi - ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar yangi bilimlar olish, o'qish va o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ijtimoiy aloqalar - uzoqda joylashgan do'stlar va qarindoshlar bilan aloqada bo'lish imkoniyati, ijodiyatni rivojlantirish - yoshlar o'z fikrlari, san'ati va loyihalarini dunyoga namoyish etishlari mumkin, psixologik yordam - ba'zi ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar psixologik yordam va maslahat olishlari mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar o'smirlar uchun bir tomondan yangi bilimlar olish, do'stlar bilan aloqada o'rnatish va o'z fikrlarini ifoda etish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Biroq, ikkinchi tomondan, ular zararli kontent, kiberzo'ravonlik, vaqtni noto'g'ri boshqarish va ruhiy salomatlik muammolariga olib kelishi mumkin. Shu sababli, o'smirlar uchun ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishni baholash va ularni zararli ta'sirlardan himoya qilish, uni saralash juda muhimdir.

Hozirgi davrda "Yo'qolgan bog'liqlik" tushunchasi ham keng tarqalmoqda bu ijtimoiy tarmoqlarda ko'p vaqt o'tkazgan o'smirlarning haqiqiy hayotdagi aloqalar va munosabatlardan uzoqlashishi natijasida yuzaga keladi. Ular virtual dunyoda ko'proq vaqt o'tkazgani uchun haqiqiy hayotdagi insoniy aloqalar zaiflashadi. Bu ularning ijtimoiy qobiliyatlarini pasaytiradi va ruhiy salomatlik muammolarini keltirib chiqaradi. Ijtimoiy tarmoqlar o'smirlar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ularning ruhiy salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. "Yo'qolgan bog'liqlik" tushunchasi shuni ko'rsatadiki, virtual dunyo va haqiqiy hayot o'rtasidagi muvozanatni saqlash juda muhim. Ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyat o'smirlarga ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda muvozanatli yondashuvni o'rgatish orqali ularning ruhiy salomatligini himoya qilishlari kerak. Ijtimoiy tarmoqlar, shubhasiz, zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylangan. Ular yordamchi vosita bo'lishi mumkin, lekin ularning salbiy ta'sirlarini minimallashtirish uchun o'smirlar va ularning atrofidagi kattalar hamfikir bo'lishlari zarur. Ammo, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda muvozanatni saqlash muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'smirlar va ularning atrofidagi kattalar birgalikda ishlab, ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'sirlarini (masalan,

vaqtni noto'g'ri boshqarish, kiberzo'ravonlik, ma'lumotlarning xavfsizligi) kamaytirishga harakat qilishlari kerak. Bu muammolar hukumatni texnologiya kompaniyalarini qat'iyroq tartibga solishga chaqirishga olib keldi. Ko'plab mamlakatlarda "Onlayn xavfsizlik to'g'risidagi qonun" kiritilmoqda, uning maqsadi bolalarni internetdagi zararli kontentdan himoya qilishdir. Bu qonun ijtimoiy media platformalarini o'zlarining kontentini nazorat qilish va bolalar uchun xavfli bo'lishi mumkin bo'lgan materiallarni olib tashlashni talab qiladi. Shunga o'xshash chora-tadbirlar Yevropa Ittifoqida ham amalga oshirilmoqda. "Raqamli xizmatlar to'g'risidagi qonun" kompaniyalarni o'z platformalaridagi noqonuniy va zararli kontentni olib tashlashga majbur qiladi. Bu qonun ijtimoiy media va boshqa onlayn platformalarda foydalanuvchilar, ayniqsa yoshlar uchun xavfsizroq muhit yaratishga qaratilgan. AQShda esa, 2021 yilda Surgeon General (Sog'liqni saqlash bo'yicha bosh vrach) ijtimoiy media kompaniyalarini o'smirlarning ruhiy salomatligi va farovonligini hisobga olishga chaqirdi. Bu chaqiriq kompaniyalarni o'zlarining platformalarini yoshlar uchun xavfsizroq qilish va ularning salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan kontentni kamaytirishga undaydi.

Bundan tashqari, yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda ko'p vaqt o'tkazishning salbiy oqibatlari haqida o'qitish, ularning haqiqiy hayotda ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga undash, oilada va ta'lim muassasalarida ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish ham muhim vazifalardan hisoblanadi. Shuningdek, davlat va nodavlat tashkilotlarning hamkorligida yoshlar uchun psixologik qo'llab-quvvatlash xizmatlarini kengaytirish, ularga professional yordam ko'rsatish imkoniyatlarini yaratish va ruhiy salomatlik masalalari bo'yicha xabardorlikni oshirish orqali jamiyatda aqliy salomatlikni yaxshilashga hissa qo'shish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, jamiyatimiz hayoti fan-texnologiyalar rivoji bilantobora uyg'unlashib borayotgan bir davrda yashamoqdamiz. Shunday ekan, har birimiz ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyatiga amal qilishimiz kerak. Yoshlarning ruhiy ma'naviy olamini turli xil buzg'unchi va zararli g'oyalardan himoya qilish orqalitarqqiyot poydevori yaratiladi. Zero, ma'naviy barkamol, intellektual salohiyatli avlod tarbiyasi eng muhim vazifalardan hisoblanadi. Internet yoshlar manfaati uchun xizmat qilishi kerak. Agar ularga axborot savodxonligi asoslari o'rgatilsa, bu eng istiqbolli yoshlar bo'ladi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun zamonaviy axborot olish manbasi bo'lishi bilan birga, ularning ijtimoiy ongini shakllantiruvchi kuchli vositadir. Shu sababli ota-onalar, pedagoglar va jamiyat a'zolari yoshlarning raqamli madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratishlari lozim. Ijtimoiy tarmoqlardan ongli va maqsadli foydalanish madaniyatini targ'ib etish yoshlar ongining sog'lom shakllanishiga xizmat qiladi.